

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΙΣΤΟΡΙΑ, ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ
ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ»

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Τίτλος μαθήματος	ΣΛΑΒΟΛΟΓΙΑ - <i>Εθνικές σχολές και εθνογενετικές διαδικασίες</i>	
Εξάμηνο	Β ή Γ	ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Υπεύθυνος μαθήματος	Νιχωρίτης Κωνσταντίνος
Γραφείο προσωπικού	ΓΔ, 210 – ΝΙΧΩΡΙΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Τηλέφωνο	2310.891762
e-mail	knichoritis@uom.gr
Ώρες γραφείου	Δευτέρα 12-13, Τετάρτη 15-16

Περιγραφή μαθήματος
<p>Περιγραφή μαθήματος Με το μάθημα της Σλαβολογίας: Εθνικές σχολές και εθνογενετικές διαδικασίες, επιχειρείται μια διεξοδική και ενδελεχής επισκόπηση στη διαχρονική και συγχρονική διάσταση της επιστήμης της Σλαβολογίας. Αναλύονται λεπτομερειακά το αντικείμενο: <i>ορισμός της Σλαβολογίας, ετυμολογική ανάλυση του όρου, δομή – και οι υποδιαιρέσεις της</i>, οι στόχοι της Επιστήμης και η συμβολή της στις εθνογενετικές διαδικασίες. Παράλληλα προβαίνουμε σε μια χρονολογική περιοδολόγηση της εμφάνισης και εξέλιξης της επιστήμης σε εθνικές σχολές με έμφαση στα επίπεδα της συγγραφικής δραστηριότητας κατά περιόδους. Ακολούθως παρουσιάζεται το έργο σημαντικών εκπροσώπων της επιστήμης, με στόχο τη δημιουργία μιας σφαιρικής και ολοκληρωμένης αντίληψης σχετικά με την ειδολογική κατηγοριοποίηση των έργων, όπως για παράδειγμα των <i>Josef Dobrovský, Alexander Vostokov, Pavel Šafárik, Frank Miklošić, Vatroslav Jagić, Anton Janežić, Dmitry Likhachev, Jernej Kopitar</i>, έργα των εκπροσώπων, που συγκεντρώθηκαν γύρω από τους <i>August Schleicher</i> και <i>August Leskin</i> του Πανεπιστημίου της Λειψίας και τέλος αναφορά σε σύγχρονους Σλαβολόγους, όπως ο <i>André Vaillant</i>, ο <i>Roman Jakobson, Petahr Dinekov, Radoslav Katičić, Boris Uspensky, Ivan Dujčev, Andrey Zaliznyak, Irwin Weil</i>, καθώς και σε ελληνικής καταγωγής Σλαβολόγους όπως ο <i>Μιχαήλ Λάσκαρης</i> και ο <i>Γεώργιος Σούλης</i>. Τέλος γίνεται αναφορά σε εξειδικευμένα επιστημονικά περιοδικά και οργανισμούς, “<i>The Russian Review</i>”, “<i>Sarmatian Review</i>”, “<i>Slavic and East European Journal</i>” (SEEJ), “<i>Slavic Review</i>”, “<i>Studies in Slavic and General Linguistics</i>”, “<i>The Slavonic and East European Review</i>”, “<i>Byzantinoslavica</i>”.</p>

Ακαδημαϊκή στοχοθεσία

- Η μελέτη της διαχρονικής και συγχρονικής πορείας της επιστήμης της Σλαβολογίας. Τομείς επιστημονικής έρευνας, εκπρόσωποι, θεματολογία

Γνωστική στοχοθεσία

- Η επαφή των φοιτητών με την εξελικτική πορεία της επιστήμης της Σλαβολογίας, ώστε να καταστεί σαφές το γνωσιολογικό επίπεδο και οι τομείς μελέτης που αναπτύχθηκαν στη διαχρονική πορεία της.

Μέθοδος διδασκαλίας

Το μάθημα οργανώνεται με κύκλο 13 διαλέξεων παρουσιάσεων οι οποίες πλαισιώνονται από κριτική συζήτηση και προβολή εποπτικού υλικού και παραδειγμάτων με νέες τεχνολογίες. Οι διαλέξεις γίνονται από την διδακτική ομάδα του μαθήματος και εξωτερικούς διδάσκοντες από τον ευρύτερο επιστημονικό-ακαδημαϊκό χώρο, όπου κριθεί απαραίτητο.

Υπολογισμός βαθμολογίας

Ο υπολογισμός του τελικού βαθμού, με βάση τον εσωτερικό κανονισμό, προκύπτει 60% γραπτές εξετάσεις, 30% από ατομική εργασία και 10% από την παρουσίαση του φοιτητή-τριας. Οι εργασίες – με συγκεκριμένη θεματική- θα ανατεθούν στους φοιτητές από τον διδάσκοντα και θα παρουσιαστούν στην τάξη –υποχρεωτικά- πριν το τέλος του εξαμήνου.

Ενδεικτική βιβλιογραφία

- Avenarius** Alexander, (2008) Ο Βυζαντινός Πολιτισμός και οι Σλάβοι. Το Πρόβλημα της Πρόσληψης και του Μετασχηματισμού του Βυζαντινού Πολιτισμού από τους Σλαβικούς Λαούς (από τον 6^ο έως τον 12^ο αιώνα), (μετάφρ. Αγγελική Δεληκάρη), Αθήνα, Εκδόσεις Δημ. Ν. Παπαδήμας
- Βρυώνης** Σπύρος (1976). *Ιστορία των Βαλκανικών Λαών (Πανεπιστημιακές Παραδόσεις)*, Αθήνα, Γρηγόρη.
- Γόνη** Δημητρίου, (2002) *Ιστορία των Ορθόδοξων Εκκλησιών Βουλγαρίας και Σερβίας*. Αθήνα: Αρμός.
- Jelavich** Barbara, (2006) *Ιστορία των Βαλκανίων, 18^{ος}-20^{ος} αιώνας*, τόμ. 1-2, Βάσια Τσοκόπουλος (επιμ.), μετάφρ. Χριστίνα Δεληστάθη, Πολύτροπον, Αθήνα.
- Djordjevic D., *Ιστορία της Σερβίας (1800-1918)*, μετάφρ. Νικόλαος Παπαρρόδος, Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2001.
- Καστελλάν** Ζωρζ, (1991) *Ιστορία των Βαλκανίων, 14^{ος}-20^{ος} αι.*, μετάφρ. Βασιλική Αλιφέρη, Γκοβόστη, Αθήνα.
- Κατσόβσκα-Μαλιγκούδη** Γιάννα (2004). *Οι Σλάβοι των Βαλκανίων. Εισαγωγή στην Ιστορία και τον Πολιτισμό τους*, Αθήνα, Gutenberg.
- Κιτρομηλίδης** Πασχάλης Μ., (2000) *Η Γαλλική Επανάσταση και η Νοτιοανατολική Ευρώπη*, Εκδόσεις «Πορεία», Αθήνα.
- Λάσκαρις** Μ.Θ., (2006) *Το Ανατολικό Ζήτημα (1800-1923)*, Επίκεντρο, Θεσσαλονίκη.
- Λουγγής** Τηλέμαχος, (1995) «Εισαγωγή στις ιστορικές σχέσεις Ελληνισμού και Σλάβων», στο: Συλλογικό:Θέματα Ελληνικής Ιστορίας.Μαρξιστική προσέγγιση, εκδ.Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1995, σελ.13-27.
- Μαζάουερ** Μαρκ, (2003) *Τα Βαλκάνια*, μετάφρ. Κωνσταντίνος Κουρεμένος, δ' έκδ., Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα.
- Μαλιγκούδης** Φαίδων, (1988) *Σλάβοι στη Μεσαιωνική Ελλάδα*, Βιβλιοθήκη Σλαβικών Μελετών 1, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη.
- Μαυρομάτης** Λεωνίδας, (1990) «Σλάβοι» στο Συλλογικό: Παγκόσμια Ιστορία-Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, τομ.24, Β', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα, 1990, σελ.294-296.
- Νιχωρίτης**, Κ. (2004). *Παλαιοσλαβική και Εκκλησιαστική Σλαβονική Γλώσσα και Γραμματική*. Θεσσαλονίκη.

- -“(2008) *Σλαβωνική γλώσσα: Εκ της χρηστομαθείας της σλαβωνικής γλώσσης ερανισθείσης υπό Νεοφύτου Ιερομονάχου Ριλλιώτου, λεξικόν (1852) / Ιερομόναχος Νεόφυτος Ριλλιώτης*» · επιμέλεια **Κωνσταντίνος Γ. Νιχωρίτης**. - 1η έκδ. - Θεσσαλονίκη.
- -“(2012) «*Κύριλλος και Μεθόδιος: Παρακαταθήκες πολιτισμού: Πρακτικά διεθνούς συνεδρίου: "Η πολιτισμική κληρονομιά του έργου των Αγίων Κύριλλου και Μεθόδιου ως παράγοντας ενότητας με τους λαούς της Ν.Α. Ευρώπης"* (Αμύνταιο 21-22 Μαΐου 2010) / Συλλογικό έργο, επιμέλεια Κ. Γ. Νιχωρίτης. - 1η έκδ. - Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2012. - 472σ.
- -“(2013) «*Οι Άγιοι Κύριλλος και Μεθόδιος (Ο πνευματικός βίος και ο πολιτισμός των Σλάβων)* – Θεσσαλονίκη Μπαρμπουνάκης Χ., 2013. – 736 σ.
- -“(2013) «*Οι επιδράσεις της πνευματικής παράδοσης του Αγίου Όρους στο βίο και τον πολιτισμό των Σλάβων*» - Θεσσαλονίκη: Μπαρμπουνάκης Χ., 2013. - 680σ.
- -“(2013) «*Παγανιστικές λατρείες του σλαβικού κόσμου*»- 1η έκδ. - Θεσσαλονίκη : Μπαρμπουνάκης Χ., - 450σ.
- Νυσταζοπούλου**-Πελεκίδου Μαρία, (1993) *Σλαβικές εγκαταστάσεις στη Μεσαιωνική Ελλάδα*. Γενική επισκόπηση, εκδ. Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν, Αθήνα.
- Νυσταζοπούλου**-Πελεκίδου Μ., (1992)*Οι Βαλκανικοί λαοί κατά τους Μέσους Χρόνους*, Βάνιας, Θεσσαλονίκη
- Νυσταζοπούλου** - Πελεκίδου Μ., (1991) *Οι Βαλκανικοί λαοί*. Από την τουρκική κατάκτηση στην εθνική αποκατάσταση, Βάνιας, Θεσσαλονίκη
- Obolensky D.**, (1991) *Η Βυζαντινή Κοινοπολιτεία*. Ανατολική Ευρώπη 500-1453, μετ. Γ. Τσεβρεμές, Βάνιας, Θεσσαλονίκη.
- . (1998), *Έξι Βυζαντινές Προσωπικότητες*, εκδ. Ερμής, Αθήνα.
- Ostrogorsky G.**, (1978-1981) *Ιστορία του Βυζαντινού Κράτους*, μετ. Ι. Παναγόπουλος, 3 τόμοι, Ιστορικές Εκδόσεις Στ. Βασιλόπουλος, Αθήνα.
- Ουνταλτσόβα Ζ.**- Λιτάβριν Γ -Μεντβέντεφ Ν., (1995) *Βυζαντινή διπλωματία*, μετ. Π. Ματέρη-Δ. Πατέλης, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Πατούρα** Σοφία, (1997) «*Η εικόνα των πρώιμων Σλάβων του Δούναβη στις βυζαντινές αφηγηματικές πηγές*», Βυζαντικά, τομ. 17 (1997),σελ.449-463
- Παπαδριανός** Ιωάννης, (1998) *Διαβαλκανικά Ιστορικά Δοκίμια. Τόμος πρώτος: Οι Βαλκανικοί Λαοί. Από την Κάθοδο των Σλάβων ως την Εμφάνιση των Οθωμανών (7^{ος}-μέσα 14^{ου} αιώνα)*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη Α.Ε.
- Παπασωτηρίου** Χαράλαμπος (1994), *Τα Βαλκάνια μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου*, Αθήνα: Παπαζήσης.
- Rene Ristelhueber** (1995), *Ιστορία των βαλκανικών λαών*, Αθήνα: Παπαδήμας.
- Runciman St.**, (1986) *Η τελευταία βυζαντινή αναγέννηση*, μετ. Λ. Καμπερίδης, Δόμος, Αθήνα.
- Runciman St.**, (1977-1979) *Ιστορία των Σταυροφοριών*, 3 τόμοι, μετ. Ν. Κ. Παπαρρόδου, Δ/νσις Εκδόσεων Γεν. Επιτελείου Στρατού, Αθήνα.
- Sevčenko I.**, (1985), *Επιστημονικά και ψευδοεπιστημονικά βυζαντινά κείμενα στους Ορθόδοξους Σλάβους*. Παρατηρήσεις γύρω από τη διάδοσή τους, *Βυζαντινά*, XIII.
- Σφέτας** Σπυρίδων(2009), *Από την οθωμανική κατάκτηση των Βαλκανίων μέχρι τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο (1354-1918)*, τόμ. 1, Βάνιας, Θεσσαλονίκη.
- Sugar P.F.**, (1994) *Η Νοτιοανατολική Ευρώπη κάτω από οθωμανική κυριαρχία (1354-1804)*, μετ. Π. Χ. Μπαλουξή, 2 τόμοι , Σμίλη, Αθήνα.
- Σταυριανός** Λ. Σ., (2007) *Τα Βαλκάνια. Από το 1453 και μετά*, Βασίλης Γούναρης (επιμ.), μετάφρ. Ελένη Δελιβάνη, Βάνιας, Θεσσαλονίκη.
- Ταχιάος** Αντώνιος-Αιμίλιος, (2006) *Βυζάντιο – Σλάβοι – Άγιον Όρος. Αναδρομή σε Αμοιβαίες Σχέσεις και Επιδράσεις*, Θεσσαλονίκη, University Studio Press.
- Todorova Maria**, (2000) *Βαλκάνια, η δυτική φαντασίωση*, μετάφρ. Ιουλία Κολοβού, Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.
- Χριστοφιλοπούλου** Αικ.(1991-1997), *Βυζαντινή Ιστορία*, 3 τόμοι, Βάνιας, Θεσσαλονίκη
- Vasiliev A. A.**, (1954) *Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας*, μετ. Δ. Σαβράμης, Μπεργαδής, Αθήνα.
- Auernheimer G.**, "Fallmerayer, Huntington und die Diskussion um die neugriechische Identität", *Südosteuropa* 47 (1998), σελ. 1-17.
- Curta F.**, (2006), *South Eastern Europe in the Middle Ages 500 - 1250*, Cambridge.
- Curta F.**, "Byzantium in dark-age Greece (the numismatic evidence in its Balkan context)", *Byzantine and Modern Greek Studies* 29 (2005), σελ. 113-45.

- Dvornik F.** (1970), *Byzantine Missions among the Slavs. S.S Constantine – Cyril and Methodius*, εκδ. Rutgers University Press,
- Jakobson R.**, *The Common Slavic Written Tradition, Selected Writings*, τομ. VII 1, Βερολίνο – Νέα Υόρκη 1985.
- Leeb T.**, (1996) *Jakob Philipp Fallmerayer: Publizist und Politiker zwischen Revolution und Reaktion* (Μόναχο,).
- Nihorit K.**(1990) *Atonskata knizhovna tradicija v razprostranienieto na Kirilo-Metodievskite izvori. Kirilo-Metodievski Studii, Sofia, t. 7.*
- Obolensky D.**(1974), *The Byzantine Commonwealth, Eastern Europe, 500 - 1453*, εκδ. Cardinal, Λονδίνο.
- _____ (1963), *The Principles and Methods of Byzantine Diplomacy, Actes du XIIe Congrès International d' Études Byzantines*, I, Βελιγράδι,
- _____ (1982), *Late Byzantine culture and the Slavs, The Byzantine Inheritance of Eastern Europe*, εκδ. Variorum Reprints, Λονδίνο,
- Ostrogosky G.**(1965), *The Byzantine background of the Moravian mission, The Byzantine Mission to the Slavs, DOP XIX.*
- Sevčenko I.**(1982), *Three paradoxes of the Cyrillo-Methodian mission, Ideology, Letters and Culture in the Byzantine World*, εκδ. Variorum Reprints, Λονδίνο.
- Speck P.**, "Badly ordered thoughts on Philhellenism", in S. Takacs, ed., *Understanding Byzantium* (Aldershot, 2003), σελ. 280-95.
- Subotin – Golubović T.**(1999), *Reflection of the cult of Saint Konstantine and Methodius in medieval serbian culture, Thessaloniki Magna Moravia, Θεσσαλονίκη.*
- Tachiaos, A.-E.**(1997), *Mount Athos and the Slavic Literatures, Cyrillimethodianum, IV, Θεσσαλονίκη.*
- Thomson F.**(1999), *Has the Cyrillomethodian translation of the Bible survived?, Thessaloniki Magna Moravia.*
- Skalicka V.**(1970), *Slovanska filologie na Karlove universite. – Prace z dejin slavistiky I. Praha.*
- Skalicka V.**(1975) *Starsi sredni doba ceske slavistiky. Prace z dejin slavistiky II. Praha.*
- Селищев А. М.**(1961), *Славянское языкознание. Москва.*
- Weingart M.**(1924), *O podstate slovanske filologii. – Sbornik Filozoficke fakulty Univerzity v Bratislave. T II, zes. 26.*
- Ягич И. В.**(1910), *История славянской филологии. С. -Петербург.*
- Jagic. V.** *Entstehungsgeschichte der altkirchenslavischen Sprache. Wien, 1913.*
- Veloudis G.**, (1970), "Jakob Philipp Fallmerayer und die Entstehung des neugriechischen Historismus", *Südostforschungen* 29 (1970), σελ. 43-90.

Αναλυτική περιγραφή

ΜΑΘΗΜΑ 1^ο	Αντικείμενο της Επιστήμης της Σλαβολογίας. Η εμφάνισή της ως επιστήμη κατά τη διάρκεια του 18 ^{ου} και 19 ^{ου} αιώνα. Γενική επισκόπηση της πρώιμης φάσης και εδραίωσης της Επιστήμης. Ο Josef Dobrovský: πρώτος Σλαβολόγος έργο επιρροές κατευθύνσεις. Ετυμολογική ανάλυση του όρου. Η δομή και οι υποδιαιρέσεις της σλαβολογίας.
ΜΑΘΗΜΑ 2^ο	Φάσεις – περιοδολόγηση. <u>Α' φάση:</u> Έως το 1876 επικέντρωση των Σλαβολόγων στη καταγραφή των γλωσσικών μνημείων. <u>Β' Φάση:</u> Τελειώνει με τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο – εξέλιξη της γλωσσολογικής προσέγγισης και της διαλεκτολογίας. Εκπρόσωποι: August Schleiher και August Liesken. Ο ρόλος του Πανεπιστημίου της Λειψίας. <u>Γ' Φάση:</u> Η περίοδος μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου με τους μελετητές να επικε-

	ντρώνονται στη διαλεκτολογία.
ΜΑΘΗΜΑ 3^ο	Οι Σλάβοι στο παρελθόν και σήμερα: Διαχωρισμός σε Δυτικούς Σλάβους, Ανατολικούς και Νοτιοσλάβους. Αρχαιότερες ιστοριογραφικές πηγές για τους Σλάβους. Γλώσσες – Εκπρόσωποι.
ΜΑΘΗΜΑ 4^ο	Σλαβική Γραφή. Παλαιά Εκκλησιαστική Σλαβονική. Σλαβικές ορθογραφίες. Κυριλλική παλαιογραφία.
ΜΑΘΗΜΑ 5^ο	Ιδεολογική υπόσταση και πολιτικό υπόβαθρο των ορθογραφιών. Ο Βλάντιμιρ Μόσιν και η ύπαρξη της λεγόμενης «μακεδονικής» ορθογραφίας ως προϊόν προπαγάνδας.
ΜΑΘΗΜΑ 5^ο	Άγιον Όρος: Θεσμός – Κέντρο διάδοσης του Χριστιανισμού και χώρος πνευματικών οσμώσεων. Η εικόνα των Περιηγητών και η διαμόρφωση του <i>εθνοφυλετισμού</i> .
ΜΑΘΗΜΑ 6^ο	Η επιρροή της Αυστριακής και της Γερμανικής Σλαβολογικής Σχολής: ο Γιάκομπ Φαλμεράγιερ και οι θεωρίες του περί καταγωγής των Ελλήνων και Σλάβων.
ΜΑΘΗΜΑ 7^ο	Πανσλαβισμός- Ιλλυρισμός: Η γένεση της κοινής « <i>Εθνικής Ιδέας</i> », οι μορφές, η εξέλιξη και η διαδρομή της στο χωροχρόνο. Μάβρο Ορμπίνι, Άνταμ Μπόχοριτς, Φράνιο Γκλάβινιτς, Πάβαιο Βιτέζοβιτς, Τζόρτζε Βράνκοβιτς.
ΜΑΘΗΜΑ 8^ο	Διαφωτισμός: Βουλγαρία – Σωφρονιος Βράτσης και Παΐσιος Χιλανδαρινός. Προσεγγίσεις στο έργο τους και στις πολιτικο- κοινωνικές και ιδεολογικές προεκτάσεις του.
ΜΑΘΗΜΑ 9^ο	Το <i>Μπαρόκ του Σλαβισμού</i> : Ζαχάριε Ορφελίν, Γιόβαν Ράιτς, Πάβλε Γιουλίνιτς. Η σημασία του έργου τους και το ιδεολογικό τους προσκήνιο.
ΜΑΘΗΜΑ 10^ο	Η Σλαβολογική Σχολή της Λειψίας – Εκπρόσωποι και ο ρόλος τους στη διαμόρφωση των εθνοφυλετικών τάσεων.
ΜΑΘΗΜΑ 11^ο	Η Θεολογική Σχολή της Χάλκης και ο ρόλος της στη διάδοση της Σλαβολογίας. Το <i>Ρωσικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο</i> στην Κωνσταντινούπολη: Σκοπός – Ιδεολογικές προεκτάσεις.
ΜΑΘΗΜΑ 12^ο	Τα αποτελέσματα της εκκοσμίκευσης του Μ. Πέτρου και της Αικατερίνης της Ρωσίας και η βαθύτερη σημασία της εξέλιξης αυτής. Ρωσία και Σλαβολογικές Σπουδές.
ΜΑΘΗΜΑ 13^ο	Επισκόπηση των Σλαβικών Σπουδών σήμερα: Θεματικές, ειδολογικές και πολιτικοκοινωνικές κατευθύνσεις της Επιστήμης. Η Σλαβολογία στην Ελλάδα.